

Iemandland

Hedda Martens

Het blauwe vaasje

Iemand vindt alom waardering voor de scherpzinnige artikelen die hij schrijft en hij ziet zijn aanzien ieder jaar stijgen, maar met zichzelf heeft hij nooit veel opgehad. Naarmate de jaren verstrijken neemt die afkeer alleen maar toe, en op den duur kan hij in zijn eigen ogen zelfs helemaal geen goed meer doen: of hij nu een bezoek aflegt, een receptie bijwoont of iets aardigs bedenkt voor zijn secretaresse, steeds groeit zijn zekerheid dat alles wat hij doet fout is, beter had gekund, hoe dan ook anders had moeten. Er is iets mis met zijn gedrag, zijn aanblik, zijn welgemanierdheid; er is iets mis met de klank van zijn stem waaruit schrille boventonen door zijn oren snijden, en met zijn profiel dat zich in etalageruiten huiverend afkeert. Ook is er iets mis met zijn lengte, waardoor iedereen hem altijd van onderaf aankijkt, en met zijn handen die veel te grof zijn voor de abstractie van zijn beweringen; maar als kern van alles is er iets mis met zijn omgang - hij weet werkelijk niet hoe hij enige vorm van verstandhouding moet bereiken. Ten aanzien van de mensen, de dingen, zijn spiegelbeeld; maar ook ten aanzien van de richtingen die bij een schoenveter of stropdas horen, hoe een begroeting verschilt van een afscheid, een gesprek van een betoog, een verjaardag van een vergadering. Toch was er een vrouw die hij ten huwelijk gevraagd had, ondoordacht en abrupt en misschien vooral omdat hij haar, of zijn moeder, niet teleur wilde stellen; uiteraard heeft hij zichzelf dat heel kwalijk genomen. Ze was de wereld voor hem, veel te veel van het goede en haar tedere woorden, haar koestering... Volstrekt onverantwoord hoe hij haar had uitgespeeld tegen de afkeer die hij zichzelf bleef toedragen en die om scherpte vroeg, snijdend - geen troost of verzoening, of omzwachteld begrip. Op den duur verdroeg hij het niet langer, kon hij zich de toewijding niet meer veroorloven die sprak uit haar voorzichtige tred langs zijn studeerkamer, het geurende eten aan het begin van de avond, het blauwglazen vaasje dat altijd, vers bijgevuld, op zijn werktafel stond. En de ranke vulpen bij zijn eerste promotie, als een riet in zijn lompe rechterhand waaraan de trouwring oneigenlijk, rozig

glansde... O die stille, adorabele zorg waarmee zij hem altijd maar door onweerstaanbaar omringde!

Liever dan zich een steeds afzichtelijker wolf in schaapsvel te voelen sloot hij zich op in een huurkamer buiten de stad, en liet haar alleen. Het verdriet dat hij daarmee teweegbracht - haar wanhopige brieven, haar verslechterende gezondheid - maakte dat zijn afkeer jegens zichzelf uitgroeide tot de diepste denkbare weerzin, waarbinnen voedsel en slaap amper toegang kregen en hij zelfs zijn werk alleen verdragen kon als dat het uiterste van zijn krachten vergde. Pas toen het haar, naar hij hoorde, wat beter ging kon hij zich iets als verzachting toestaan; een paar uur slaap extra, een schrale maaltijd, een avondwandeling waarbij zijn schaduw speelde met het licht van de straatlantaarns. Toen haar nieuwe huwelijk bezegeld was verhuisde hij terug naar de stad en zette het blauwe vaasje weer op een hoek van zijn werktafel; bij zijn avondwandeling plukte hij soms een bloem of een takje langs de berm van de weg en het stond altijd mooi, bij dat blauw.

Zijn afkeer van zichzelf raakt nu aangelengd met een tot dan toe onbekende, bijna tedere triestheid waar hij een zekere rust aan ontleent. Enkele jaren later echter komt het overlijden van zijn moeder hem opnieuw duur te staan: hij had haar weliswaar geregeld bezocht, bloemen en bonbons gestuurd en jaarlijks mee op reis genomen, maar zijn geheugen blijkt nu alleen nog weet te hebben van zijn tekort en zijn falen. Vanaf zijn vroegste weigering om haar smaak te volgen wat betreft kleding, lectuur en levensstijl tot en met haar laatste afkeuring van zijn verbroken huwelijk staat iedere woordenwisseling hem haarscherp voor de geest; vooral 's ochtends heel vroeg bij het wakker worden, met de warmte van zijn vrouw naast zich voor altijd verspeeld. Dan krimpen zijn hersens zo hevig samen dat hij vaak al rond vier uur een ijzige douche neemt als een weldadige geseling, gevolgd door bittere koffie die zijn geest meteen toespitst op een van de vele artikelen op zijn werktafel, waar het blauwglazen vaasje, in de verste hoek, over zijn heimwee blijft waken. - En juist dan heeft hij voordeel van zijn kwellende aard, want de scherpte waarmee hij zichzelf belaagt kan, teruggeketst op papier, een luciditeit teweegbrengen die zeldzaam is: hoe dieper hij in zijn ziel heeft gesneden hoe scherpzinniger zijn kijk op wat hij onder handen neemt. Niet voor niets is hij een meester in zijn vak en meedogenloos

wordt hij ieder jaar beter, geen congres of standaardwerk kan nog om zijn bevindingen heen. Maar hoe briljanter zijn geest, hoe riskanter het spel dat zijn weerzin speelt; als zijn secretaresse bloemen op zijn bureau wil zetten haat hij zijn eigen lompe, afwerende handen; als hij opnieuw wordt gehuldigd en toegesproken giert zijn dankwoord schrill door de microfoon, en in de krant toont zijn foto het profiel van een kraaienkop met meningen die tot het uiterste drijven - lapidaire visies die niemand anders zichzelf ooit zou bekennen of aandoen.

Totdat hij tenslotte op een zeer vroege ochtend te bruusk aan zijn werktafel plaatsneemt en in de verste hoek iets hoort wankelen, vallen - met een klap kapot op de vloer. Even zit hij lijnrecht verstard, het silhouet van een wezel maar hij gaat nu niet kijken, want precies rond de kern van deze laatste ontzetting is de cirkel getrokken van nog één beslissend idee; binnen een halfuur tijd schrijft hij in een razendsnelle duizeling zijn meest volmaakte artikel. - Zodra het af is laat hij het bad vollopen en vouwt zijn steile lichaam onder de tafel om de blauwe scherven bijeen te vegen; waarbij hij zich snijdt, opnieuw snijdt, naar de badkamer loopt en de deur op slot doet, de weerzin voor altijd buitengesloten.